

Cyngor Sir Ceredigion	
ADRODDIAD I'R:	Pwyllgor Trosolwg a Chraffu Cymunedau Ffyniannus
DYDDIAD:	6 Gorffennaf 2023
LLEOLIAD:	Hybrid
TEITL:	Asesiad o Ddigonolrwydd Gofal Plant 2022-2027 – Adroddiad Cynnydd Blwyddyn 1 (2022-2023)
PWRPAS YR ADRODDIAD:	Rhoi cyfle i'r Aelodau fonitro cynnydd ac effeithiolrwydd Adroddiad Cynnydd Blwyddyn 1 – Asesiad o Ddigonolrwydd Gofal Plant Ceredigion 2022-2027 a gyflwynwyd i Lywodraeth Cymru ar 30 Mehefin 2022
RHESWM PAM FOD Y PWYLLGOR CRAFFU WEDI GOFYN AM YR WYBODAETH:	Monitro dyletswydd gyfreithiol
CEFNDIR:	
<p>Mae Canllawiau Statudol Gofal Plant 2016 yn rhoi dyletswydd statudol ar awdurdodau lleol Cymru i gynnal Asesiad o Ddigonolrwydd Gofal Plant llawn bob pum mlynedd, gan adolygu eu hasesiadau bob blwyddyn drwy eu hadroddiadau blynyddol i Lywodraeth Cymru. Mae adran 22 o'r Ddeddf yn rhoi dyletswydd ar awdurdodau lleol i sicrhau, cyn belled ag y bo'n rhesymol ymarferol, ddarpariaeth gofal plant sy'n ddigonol i fodloni gofynion rhieni yn eu hardal er mwyn iddynt ddechrau neu barhau i weithio, neu gael addysg neu hyfforddiant. Mae darparwyr gofal plant yn cynnwys meithrinfeydd dydd, gwarchodwyr plant, gofal dydd sesiynol (cylchoedd meithrin a chylchoedd chwarae), a chlybiau ar ôl yr ysgol/cynlluniau chwarae yn ystod gwyliau. Cânt eu harolygu gan Arolygiaeth Gofal Cymru i fod yn ddarparwyr gofal plant cofrestredig. Mae rhai lleoliadau'n darparu addysg y Cyfnod Sylfaen i rai tair oed ac yn cael eu harolygu gan Estyn.</p> <p>Paratowyd adroddiad yr Asesiad o Ddigonolrwydd Gofal Plant (yr Asesiad) gan Uned Gofal Plant Cyngor Sir Ceredigion gan ddilyn y rheoliadau penodedig a'r canllawiau diwygiedig, fel y'u pennwyd gan Lywodraeth Cymru, wrth gwblhau'r Asesiad. Mae'r Asesiad yn bodloni dyletswyddau'r awdurdod lleol i asesu data am y galw am ddarpariaeth gofrestredig, a'r cyflenwad ohoni, ac i lunio cynllun gweithredu pum mlynedd i gefnogi datblygiad gofal plant digonol ledled Ceredigion. Mae angen i ofal plant ymateb i anghenion rhieni drwy fod yn hygyrch, yn fforddiadwy, yn hyblyg ac o ansawdd da.</p> <p>Cyflwynwyd yr adroddiad am Asesiad o Ddigonolrwydd Gofal Plant 2022-2027 i Lywodraeth Cymru ar 30 Mehefin 2022 ar ôl ymgynghoriad cyhoeddus a chymeradwyaeth y Cabinet. Roedd</p>	

hi'n ofynnol cyflwyno Adroddiad Cynnydd Blwyddyn 1 i Lywodraeth Cymru erbyn 30 Mehefin 2023. Mae Adroddiad Cynnydd Blwyddyn 1 yn coladu'r data a'r wybodaeth a gasglwyd a'r camau a gymerwyd gan bob partner sy'n gweithio yn sector gofal plant Ceredigion, neu'n ei gefnogi, ac sydd wedi'i gynrychioli ymhlith aelodau Grŵp Strategaeth y Blynnyddoedd Cynnar, Gofal Plant a Chwarae sy'n cwrdd bob chwarter.

Cynhaliwyd yr Asesiad o Ddigonolrwydd Gofal Plant cyntaf yn 2008 a bu iddo gofnodi 1,573 o leoedd gofal plant cofrestredig gyda 116 o ddarparwyr. Cynyddodd nifer y lleoedd i'w lefel uchaf yn 2017 gyda 1,945 o leoedd.

Mae ffigurau mis Mawrth 2023 yn dangos bod nifer y lleoedd wedi gostwng i'w lefel isaf, gyda **1,438 o leoedd cofrestredig** ar draws **84 darparwr gofal plant**.

Mae'r tabl a ganlyn yn dangos y dirywiad yn nifer y lleoedd gofal plant dros y chwe blynedd diwethaf.

Cyfanswm y lleoedd gofal plant	Gwarchodwyr plant	Gofal dydd sesiynol	Gofal dydd llawn	Gofal y tu allan i oriau ysgol	Crèches	Chwarae mynediad agored	Cyfanswm y lleoedd sydd ar gael
31/03/2017	369	474	516	418	112	56	1945
31/03/2018	420	355	468	428	142	56	1869
31/03/2019	421	238	648	368	52	32	1759
31/03/2020	372	146	748	372	32	0	1670
31/03/2021	373	523	370	380	32	0	1624
31/03/2022	376	588	306	294	32	0	1596
31/03/2023	311	614	259	222	32	0	1438

Mae gweithwyr proffesiynol y sector gofal plant a chwarae wedi ymrwmo i ddarparu gwasanaeth o ansawdd uchel i'r plant y maent yn gofalu amdanynt. Mae'n weithlu ymroddedig sy'n ymdrechu o hyd i wella'i sgiliau, gyda'r rhan fwyaf o'r gweithwyr yn ennill yr isafswm cyflog neu'r cyflog byw cenedlaethol yn unig. Mae'r pandemig wedi dangos bod darparwyr yn ddyfeisgar, yn addasu i newid, ac yn gweithio yn unol â 'normal newydd' erbyn hyn. Serch hynny, mae gweithwyr proffesiynol cymwysedig sy'n wynebu sefyllfa sy'n newid o hyd (gofyn am fwy o gymwysterau a chyfrifoldebau, ac ati) yn chwilio am swyddi mewn sectorau eraill er mwyn iddynt deimlo bod rhywun yn rhoi gwerth arnynt ac er mwyn iddynt gael tâl priodol am eu sgiliau.

Y SEFYLLFA AR HYN O BRYD:

Y bylchau a bennwyd:

Mae Asesiad o Ddigonolrwydd Gofal Plant Ceredigion 2022-2027 wedi tynnu sylw at rai bylchau sylweddol yn y farchnad gofal plant y mae angen rhoi sylw iddynt.

Pennwyd saith thema allweddol yn y Cynllun Gweithredu, ac mae'r cynnydd a wnaed gan yr Uned Gofal Plant a phartneriaid allweddol wedi'i goladu.

- Cynnal / Gwella'r ddarpariaeth
  - Recriwtio
  - Economi / Cynaliadwyedd
  - Tai
  - Anghenion Dysgu Ychwanegol
  - Y Gymraeg
  - Rhannu gwybodaeth
- Nid oes gan Geredigion ddigon o ofal plant i ateb y galw gofynnol am ddarpariaeth sy'n galluogi rhieni i gael addysg neu hyfforddiant neu i weithio – yn enwedig darpariaeth ar ôl ysgol ac yn ystod gwyliau'r ysgol a darpariaeth gofal dydd llawn.
  - Mae galw am warchodwyr plant ledled y sir – yn enwedig gwarchodwyr plant sy'n siarad Cymraeg.
  - Nid oes darpariaeth gofal dydd llawn ar gael yn ne'r sir o hyd – rhywbeth y tynnwyd sylw ato yn yr Aseiad diwethaf.
  - Nid oes cyfleuster gofal plant sesiynol ar gael yn Llanbedr Pont Steffan.
  - Cost a lleoliad gofal plant yw'r rhwystrau mwyaf i rieni.
  - Mae angen mwy o arian i gynorthwyo plant ag anghenion dysgu ychwanegol, e.e. nid yw oriau'r Cynllun Cyfeirio yn ddigon i gynorthwyo pob plentyn.
  - Mae darparwyr yn dweud eu bod yn ei chael yn anodd recriwtio staff sy'n meddu ar gymwysterau priodol ac yn gallu sgwrsio yn Gymraeg i allu gweithio mewn lleoliad gofal plant.
  - Mae llawer yn dal i ddibynnu ar ofal plant a ddarperir gan berthnasau a ffrindiau.
  - Mae clybiau gweithgareddau nad ydynt wedi'u cofrestru yn gyrru gofal plant cofrestredig o'r farchnad. Mae angen i'r Safonau Gofynnol Cenedlaethol ailedrych ar yr Adolygiad o'r Gorchymyn Eithriadau Gwarchod Plant a Gofal Dydd.
  - Gallai unrhyw gynigion ad-drefnu yn y dyfodol sy'n tynnu addysg i blant tair oed i mewn i ysgolion effeithio ar ddarparwyr gofal plant yn yr ardal. Bydd angen ystyried camau priodol i liniaru unrhyw effaith ar y ddarpariaeth gofal plant a fydd yn effeithio ar ddyletswydd statudol yr awdurdod lleol i sicrhau bod digon o ofal plant ar gael.
  - Mae ymrwymiad Llywodraeth Cymru i ofal plant wedi'i ariannu i blant dwy oed drwy raglen Dechrau'n Deg yn dod i ben yn raddol mewn rhai ardaloedd – mae angen sicrhau bod cyflenwad digonol o ofal plant ar gael i ateb galw rhieni mewn ardaloedd lle cafwyd cynnydd diweddar yn y gyfradd genedigaethau.

PRYDERON:

- Mae annigonolrwydd gofal plant yn broblem o ran cefnogi ymrwymiad Llywodraeth Cymru i ehangu'r hawl i ofal plant Dechrau'n Deg i blant dwy i dair oed i bawb, yn enwedig yn ardal Llanbedr Pont Steffan.
- Mae data a gasglwyd yn ddiweddar wedi dangos bod cyfradd genedigaethau Ardal Cynnyrch Ehangach Haen Is Llansantffraed wedi cynyddu, ac mae hon yn ardal heb lawer o ddarpariaeth gofal plant.
- Mae argaeledd darpariaeth gofrestredig y tu allan i oriau ysgol yn dal i fod yn broblem i rieni sy'n gweithio ledled y sir. Mae angen i Lywodraeth Cymru ystyried rhoi trefn gofrestru

wirfoddol ar waith gydag Arolygiaeth Gofal Cymru er mwyn i rieni allu cael gafael ar gymorth ariannol drwy'r cynllun Gofal Plant Di-dreth.

- Recriwtio – mae llawer o ddarparwyr yn dweud eu bod yn cael anawsterau o ran recriwtio staff cymwysedig. Mae hon yn broblem genedlaethol y mae angen i Lywodraeth Cymru roi sylw iddi drwy ei chyfraddau ariannu gofal plant.
- Mae darparwyr gofal plant yn dweud nad yw cyfradd awr Llywodraeth Cymru ar gyfer y Cynnig Gofal Plant a gofal plant Dechrau'n Deg yn ddigonol ac y dylid ei hadolygu bob blwyddyn yn unol â chwyddiant a'r isafswm cyflog cenedlaethol.
- Mae cael gafael ar staff llanw i alluogi staff i fynd ar gyrsiau hyfforddi hefyd yn dod yn fwy o broblem. Ni all lleoliadau ond ryddhau staff i gael hyfforddiant gyda'r nos neu ar benwythnosau. Mae hyn yn ddrutach i'r lleoliadau ac i'r awdurdod lleol sy'n darparu'r hyfforddiant.
- Ers mis Medi 2022, bu'n ofynnol i staff sy'n gweithio mewn lleoliadau sy'n darparu clybiau y tu allan i oriau ysgol feddu ar gymhwyster chwarae. Mae hyn yn effeithio ar leoliadau gan fod mwy o glybiau'n dweud ei bod yn anodd recriwtio staff sy'n meddu ar y cymwysterau priodol, sef Gwaith Chwarae Lefel 2 neu Lefel 3, fel sy'n ofynnol gan Arolygiaeth Gofal Cymru.
- Mae gwaith yn mynd rhagddo i sicrhau bod trefniadau prydlesu yn eu lle drwy'r Adran Ystadau. Mae angen sicrhau bod gan bob lleoliad gofal plant brydles gyfreithiol i sicrhau deiliadaeth y ddarpariaeth honno yn eiddo'r Cyngor neu'r ysgol, yn enwedig pan fo arian grant wedi dod i law i ddatblygu cyfleusterau gofal plant.
- Mae Dechrau'n Deg wedi nodi pryder o ran cytundeb prydles ddeng mlynedd sydd ar fin dod i ben. Mae perygl y bydd gofyn i'r darparwr gofal plant symud o'r safle. Mae angen i'r awdurdod lleol sicrhau bod yr arian a ddyfarnwyd i ddarparu gofal plant yn parhau i gael ei ddefnyddio at y diben hwnnw yn unig ac nad yw'n cael ei ddefnyddio i gefnogi cynnydd ym maint ysgolion, oni bai fod cyfleuster arall addas yn cael ei ddarparu.
- Mae darparwyr gofal plant yn dweud eu bod nhw fel darparwyr yn ysgwyddo'r cyfrifoldeb a'r gost ychwanegol sydd ynghlwm wrth gyflogi staff ychwanegol i gynorthwyo plant ag Anghenion Dysgu Ychwanegol. Nid yw plant ag anghenion cymhleth yn cael cymorth ariannol i sicrhau bod help llaw yn ei le i'w cynorthwyo i fynd i leoliad gofal dydd llawn oherwydd telerau ac amodau amrywiol y cynllun. Nid oes modd trosglwyddo costau staffio ychwanegol i rieni. Mae hyn yn destun pryder o ran cynaliadwyedd busnesau'r darparwyr, yn enwedig pan fo ymchwil gan y Gymdeithas Genedlaethol Meithrinfeydd Dydd yn dangos bod 88% o feithrinfeydd yn disgwyl y byddant yn gwneud colled neu'n adennill eu costau yn unig eleni.
- Mae gwaith yn mynd rhagddo i ddatblygu'r Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd ymhellach. Mae'r Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd yn wasanaeth pwysig lle y gall rhieni fynegi eu hanghenion a chael gafael ar gymorth a darpariaeth yn rhwydd.

Camau i'w cymryd i gau'r bylchau hyn:

- Mae'r Gwasanaeth Ysgolion yn aros i gael cadarnhad gan Lywodraeth Cymru ynghylch prosiectau buddsoddi cyfalaf posibl a allai gael eu hariannu'n llwyr ar draws y sir ac a fydd yn cefnogi cynnydd yn nifer y lleoedd a'r ddarpariaeth gofal plant cofrestredig. Bydd angen i'r awdurdod lleol gefnogi'r prosiectau hyn i ddatblygu'r seilwaith pan fydd yr arian wedi'i gadarnhau.
- Cydweithio â'r holl ddarparwyr gofal plant presennol a darpar ddarparwyr gofal plant i sicrhau bod digon o leoedd ar gael i ateb y galw pan fydd Llywodraeth Cymru'n ehangu gofal plant Dechrau'n Deg i blant dwy oed ledled y sir.
- Hyrwyddo darpariaeth gofal plant gofrestredig mewn ardaloedd penodol, e.e. clybiau ar ôl yr ysgol, a chynyddu nifer y lleoedd gofal plant fforddiadwy a hyblyg o ansawdd da sydd ar gael i rieni. Bydd hyn hefyd yn cyfrannu at yr anghenion a bennwyd yn yr Asesiad Llesiant.
- Pennu cyfleoedd i leoliadau sesiynol ddarparu gofal plant cofleidiol mewn ysgolion a fydd yn cynorthwyo lleoliadau i fod yn fwy cynaliadwy.
- Sicrhau bod gofal plant yn cael ei ystyried ym mhob prosiect i ddatblygu ysgolion yr 21ain ganrif yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru ar Ysgolion Bro.
- Gofyn i Wasanaethau'r Economi ac Adfywio, e.e. gwasanaethau cynllunio ac eiddo, ystyried argaeledd gofal plant mewn unrhyw gynlluniau i ddatblygu tai.
- Sicrhau bod pob cytundeb prydlesu'n cael ei drefnu neu'i adolygu ar y cyd â'r darparwr gofal plant.
- Sicrhau bod Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd integredig yn parhau i gael ei ddarparu. Bydd y datblygiad hwn yn cefnogi'r broses o dreialu'r cynllun Gofal Plant Di-dreth a mentrau eraill.
- Mae angen i Gynghorwyr lleol gefnogi'r gwaith o hyrwyddo'r cynllun Gofal Plant Di-dreth fel rhan o'r prosiect peilot pan fydd wedi'i gadarnhau.

LLESIANT CENEDLAETHAU'R DYFODOL:	A gyflawnwyd Asesiad Effaith Integredig? Os na, rhwch reswm		Naddo. Asesiad o ddigonolrwydd darpariaeth gofal plant Ceredigion yw hwn.
	Crynodeb:		
	Hirdymor:		
	Integreiddio:		
	Cydweithio:		
	Cynnwys:		
	Atal:		

ARGYMHELLIAD/ARGYMHELLION:

- Bod y Pwyllgor Craffu'n gwybod am y cynnydd a wnaed i roi'r cynllun gweithredu cyfredol ar waith.
- Sicrhau bod y Pwyllgor Craffu'n gwybod am y problemau y mae'r awdurdod lleol yn eu hwynebu o ran bodloni ei ddyletswydd i sicrhau bod digon o ofal plant ar gael.

RHESWM DROS YR ARGYMHELLION:

- Bod y Pwyllgor Craffu'n gwybod yn llwyr am y problemau cyfredol a'r cynllun i fynd i'r afael â nhw.
- Sicrhau bod gofal plant yn cael ei ystyried yn rhan o economi sylfaen Ceredigion mewn unrhyw strategaeth, cynllun a cham gweithredu neu unrhyw brosiect i ddatblygu seilwaith mewn cymunedau.
- Ystyried cymorth neu arian ychwanegol i fynd i'r afael â'r bylchau a nodwyd drwy'r Asesiad o Ddigonolrwydd Gofal Plant, a cheisio datblygu gofal plant ychwanegol yn yr ardaloedd a bennwyd yn unol â'r Cynllun Gweithredu.
- Ystyried unrhyw anghenion gofal plant pan fydd ysgolion newydd neu ysgolion sy'n bodoli eisoes yn cael eu datblygu.

Enw cyswllt:	Carol Davies
Swydd:	Rheolwr Strategol Gofal Plant
Dyddiad yr adroddiad:	6 Gorffennaf 2023
Acronymau:	